

ke společnému úvodnímu textu. Celkový počet otázek v úvodním testu byl 7 až 10, přičemž nejméně 80 % a vždy alespoň 7 z nich bylo okamžitě vyhodnoceno počítačem. V závislosti na počtu správných odpovědí v těchto strojově hodnocených otázkách byl výsledek každého žáka předběžně klasifikován jako nízký, střední, nebo vysoký.

Bloky otázek zadávané ve fázích 1 a 2 existovaly ve dvou různě obtížných verzích. Přesněji bylo v obou těchto fázích k dispozici 16 bloků, 8 snadnějších a 8 obtížnějších. Každý z 16 bloků určených pro fázi 1 obsahoval tři testové úlohy a celkem 12 až 15 otázek, z nichž 8 až 11 bylo vyhodnocováno počítačem. Testové bloky zadávané ve fázi 2 obsahovaly 12 až 15 otázek sdružených do dvou testových úloh. V této fázi bylo automaticky vyhodnocováno 6 až 12 otázek.

Rozdělování testových bloků mezi žáky probíhalo následujícím způsobem. Žákům, kteří v úvodní fázi dosáhli středního výsledku, byl ve fázi 1 se stejnou pravděpodobností přidělen buď snadnější, nebo obtížnější blok. Žáci, kteří v úvodní fázi dosáhli nízkého výsledku, dostali ve fázi 1 s 90% pravděpodobností snadnější blok a s 10% pravděpodobností obtížnější blok. Žáci, kteří v úvodním testu dosáhli vysokého výsledku, měli ve fázi 1 naopak 90% šanci na přidělení obtížnější verze a 10% šanci na přidělení snadnější verze testu.

Stejným způsobem byl žákům přidělen buď snadnější, nebo obtížnější testový blok ve fázi 2. Pro stanovení úrovně výkonu se použily odpovědi na automaticky hodnocené otázky z úvodní fáze i z fáze 1, aby byl odhad žákových dovedností co nejpřesnější. Při stanovení výsledné úrovně čtenářské gramotnosti se pak vycházelo z odpovědí žáků na všechny testové otázky včetně otevřených, které nebyly vyhodnocovány automaticky, ale až po dokončení testu vyškolenými hodnotiteli.

7.3 Výběr škol a žáků zapojených do PISA

Projekt PISA pracuje s reprezentativním vzorkem škol tak, aby zjištění bylo možné zobecnit na celou populaci patnáctiletých žáků a srovnávat je mezi jednotlivými zeměmi. Celoplošné testování a dotazování žáků by bylo technicky příliš náročné a ekonomicky velmi nákladné. V souladu s metodikou OECD provádí výběr škol mezinárodní konsorcium projektu na základě podkladů od jednotlivých zemí nebo ekonomických regionů. Vzorek škol současně zohledňuje specifika daného vzdělávacího systému (např. druhy škol, regionální členění). Minimální vzorek musí v každé zemi zahrnovat 150 škol a 4 500 žáků.

Výběr vzorku škol probíhá v šetření PISA jako takzvaný dvoukrokový stratifikovaný výběr. V prvním kroku se vyberou jednotlivé školy, ve druhém jsou pak uvnitř těchto škol vybíráni žáci daného ročníku narození. Žáci jsou vybíráni napříč třídami. Školy se vybírají systematicky s pravděpodobností úměrnou jejich velikosti, která je v tomto případě určena počtem žáků. V každé škole bylo do cyklu PISA 2018 zapojeno nejvýše 35 žáků. V menších školách byli zapojeni všichni žáci narození v roce 2002, ve větších školách byl proveden náhodný výběr žáků – anonymně ve speciálním softwaru, který dodalo mezinárodní konsorcium. V České republice se šetření PISA 2018 zúčastnilo zhruba 7 000 žáků z 330 škol.

Konstrukce vzorku škol vybraných za Českou republiku do šetření umožňuje porovnávat zjištění mezi druhy škol navštěvovaných patnáctiletými žáky – základní škola, víceleté gymnázium, čtyřleté gymnázium, střední odborná škola s maturitou, střední odborná škola bez maturity a speciální škola. Pro základní školy a víceletá gymnázia (nižší stupeň víceletého gymnázia) výběr vzorku PISA 2018 zohledňuje kraje České republiky. Vybraná zjištění za Českou republiku mohou být díky tomu uváděna na úrovni krajů.